

**Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Misyon ve Vizyon
Bildirgelerinin Sürdürülebilirlik Kapsamında İncelenmesi¹**
**Examination of the Mission and Vision Declarations of the Companies
Involved in the Sustainability Index Within the Context of Sustainability**

Fulya MISIRDALI YANGİL²
Meltem DİL ŞAHİN³

Extended Abstract

Introduction

In this study, the missions and vision statements of the companies operating in Turkey and preparing the sustainability reports in accordance with the principles of the Global Reporting Initiative in the BİST Sustainability Index are examined and it is aimed to determine the extent to which these entities reflect their sustainability idea as a value to their declaration.

Methods

In accordance with the aim, 37 companies are identified which participated in BİST Sustainability Index and published their sustainability reports based on GRI reporting. The expressions in mission and vision statements of this companies are analyzed through content analysis within the scope of sustainability.

Findings

According to findings; companies focus on economic sustainability in mission and vision statements. Economic performance is seen as a common denominator in mission and vision statements in the aspect of economic sustainability. Social sustainability is the second dimension in the mission and vision statements of the companies. At this dimension, the product responsibility factor is remarkable in the mission and vision statements. This can be assumed that social sustainability is considered as customer prioritization by companies. In environmental sustainability as the last dimension, the products and services and the general elements are treated on equally in the mission statements and in the vision statements, it is seen

¹ Bu araştırma 21-23 Eylül 2017 IASOS Uluslararası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, fulya.myangil@dpu.edu.tr

³ Arş. Grv. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, meltem.sahin@dpu.edu.tr

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 28/11/2017- Kabul Tarihi: 11/12/2017

that the general element is addressed. The general element is evaluated as "total environmental protection, expenditure and investments" and shows that companies tend to work primarily to enhance the negative effects that occur during production.

Conclusion

As a result of the research, not only the publication of sustainability reports, but also whether sustainability idea is internalized by companies as a value and which sustainability indicators and to what extent can be foregrounded and institutionalized in business activities have been evaluated and suggestions have made for this content.

Key Words: Sustainability, Vision, Mission.

Jel Classification: M14, M19.

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren ve BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan Küresel Raporlama Girişimi ilkelerine uygun olarak sürdürülebilirlik raporlarını hazırlayan işletmelerin misyon ve vizyon bildireleri incelenerek, bu işletmelerin sürdürülebilirlik düşüncesini bir değer olarak bildirelerine ne derece yansıttığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Amaca uygun olarak çalışmada, BİST Sürdürülebilirlik endeksinde yer alan ve GRI raporlama çerçevesinde sürdürülebilirlik raporlarını yayınlayan işletmeler belirlenmiş olup, bu işletmelerin misyon ve vizyon bildirelerinde yer alan ifadeler sürdürülebilirlik kapsamında içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda sadece sürdürülebilirlik raporlarının yayınlanması değil, sürdürülebilirlik düşüncesinin bir değer olarak işletmeler tarafından içselleştirilip içselleştirilmediği ve işletme faaliyetlerinde hangi sürdürülebilirlik göstergelerinin ne kadar ön plana çıkıp kurumsallaşabildiği değerlendirilmiş olup bunlara ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Vizyon, Misyon

Jel Kodu: M14, M19

GİRİŞ

Belirsizliğin, dinamizmin, rekabetin işletmelerin yaşamını hızla tehdit ettiği 21. yüzyılda, işletmelerin kendi geleceklerini şekillendirebilmesi gerekmektedir. Geleceğini oluşturmaya ve bunun devamını sağlamaya çalışan işletmeler, yaptıkları ve yapacakları eylem ve faaliyetlerden önce

geleceğe ilişkin olası durumları analiz etmeli ve kendi yolunu buna göre belirlemelidir. Bu yolu belirleme süreci stratejik yönetim olarak ele alınmaktadır.

Stratejik yönetim, işletmenin uzun dönemde yaşamının devam ettirilmesine ve sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlanmasına yönelik bilgi toplama, analiz, seçim, karar ve uygulama faaliyetlerinin tümüdür (Ülgen&Mirze, 2007: 31). Stratejik yönetim sürecinin ilk aşaması, stratejik analiz evresi olmaktadır. Bu evrede, çevreye ilişkin bilgilerin toplanması ve analizi yapılırken bir sonraki aşama olan stratejik yönlendirme aşamasında işletmenin yaptığı iş, misyon ve vizyonu belirlenmektedir. Belirlenen misyon ve vizyon, stratejilerin tespit edilmesi ve seçimi ile uygulama aşaması için temel teşkil etmektedir. Bu bağlamda geleceğe ilişkin kararlar topluluğu olan stratejiler, işletmenin çevresel durumu ile misyon ve vizyonun devamında şekillenebilmektedir. Dolayısıyla, misyon ve vizyon işletmenin hem çevresel durumu hem de gelecekteki davranışları hakkında bilgi içeren kavramlar olmaktadır. Akademisyenler tarafından sıklıkla üstünde durulmamasına karşın misyon ve vizyon kavramları işletme hakkında bir çok bilgiyi içermektedir. Bu kapsamda akademik çalışmalar içerisinde daha sıklıkla ele alınıp incelenmesi uygun olacaktır.

Kavramsal olarak tanımlandığında vizyon, arzulanan şeyleri elde etmek için kullanılacak yöntemler belirtilmeden, geleceğe ilişkin istekleri açıklamaktadır. Dolayısıyla, ileriye doğru düşünmeyi ifade etmektedir (Miller&Dess, 1996: 6). Bu ileriye doğru düşünüş biçimi gelecekte ulaşılacak ve yaratılmak istenilen durumun ortaya konulması olarak da ele alınmaktadır. Misyon ise, işletmenin varlık nedenini ortaya koyarken, işletmenin ne yaptığını ve bunu yaparken ki amacının ne olduğunu, nereye gittiğini, nasıl bir çevrede faaliyet gösterdiğini, çevresel, sosyal ve ekonomik çevreyi pozitif olarak nasıl etkilediğini (Jacobsen, 2011:15) ve bu bağlamda kendini nasıl gördüğünü belirtmektedir. Daha kesin bir tanımlamayla misyon, işletmenin amaç ve öncelikli hedeflerini belirtirken; vizyon, amaçlarla değerleri entegre etmekte ve kişisel düzeyde gelecek davranışlara rehberlik etmektedir (Jacobsen, 2011:16). Bu anlamda da iki kavramın farklı fonksiyonları bulunduğu söylenebilir, ancak misyon ve vizyon kavramları bir noktada da içiçe geçmiş iki kavram olmakta ve bugünle gelecek arasında köprü oluşturmaktadırlar. Geleceğin hayallerinin gerçekleşmesi için bugünün şekillendirilmesi, bugünün görevlerinin tanımlanması söz konusu olmaktadır. Böylelikle işletmeler, misyon ve vizyon ifadeleriyle paydaşlarına iş ve değerlerine ilişkin bir açıklama yapmakta ve dolayısıyla

bu ifadeler, paydaşlarının düşünce, eylem ve hayallerde birleşmesini sağlayan ortak bir fonksiyona sahip olmaktadır.

Gelecek söz konusu olduğunda vizyon ve mizyon kadar önemli olan bir diğer kavram da sürdürülebilirlik olmaktadır. İşletmenin sadece kendi geleceğini değil, içinde bulunduğu ve yaşamını devam ettireceği sistemlerle karşılıklı ilişkisini içeren sürdürülebilirlik, işletme alan yazınına son yıllarda giren bir kavramdır. Sürdürülebilirlik kavramının ilk kez geniş bir katılımı tartışılması ile yazılan Bruntland Raporu'ndan (WCED, 1987) günümüze çok zaman geçmiştir. Bu süre içerisinde, Raporda yer aldığı şekliyle genel sürdürülebilirlik tanımının, politik kararların alınması sırasında uygulanması ve işlerlik kazanması için çok çaba sarf edilmiştir. Kısa ve öz tanımıyla sürdürülebilirlik; sosyoekonomik sistemin (SES) günümüz gereksinimlerinin (taleplerinin), gelecek kuşakların gereksinimlerinin karşılanmasını tehlikeye atmayacak, önlemeyecek veya engellemeyecek şekilde, bugünden karşılanması demektir (Gönen, Wolflin, 2007). Sürdürülebilirlik kavramının tarihsel geçmişine bakıldığında ise, 1960'lı yıllara dayandığı görülmektedir. Nitekim 1960'lı yıllardan bu yana uzmanlar, yeryüzünde yaşanan çevre tahribatı konularına dikkat çekerek gerekli uyarı ve eleştirilerde bulunmaktadırlar. 1972'de Roma Kulübü tarafından yayımlanan "Büyümenin Sınırları" başlıklı çalışma, büyüme ile kaynaklar arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve hazırlanan raporda, sorunları gidermek ya da en aza indirmek için gereken, "denetimsiz" büyümenin durdurulması sonucuna ulaşılmıştır. "Sıfır Büyüme Raporu" olarak anılan bu rapor, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında yaklaşım farklılıkları nedeniyle yoğun tartışmaları başlatmış ve ekonomik gelişme, sanayileşme süreçleri ve çevre arasındaki sorgulamayı tetiklemiştir. "Sürdürülebilirlik" kavramı yoğun olarak 1977'de Dennis Pirages'ın, Sürdürülebilir Toplum yapısıyla bilim çevrelerinde tartışmaya açılmış (İncedayı, 2004) ve başlangıçta çevre bağlamında yaklaşılan sürdürülebilirlik kavramından sürdürülebilir kalkınma kavramına ulaşılmıştır (Akdemir, 2008: 266).

20.yüzyıldan 21.yüzyıla taşan sürdürülebilirlik kavramının (Akdemir, 2008:266) günümüz ve gelecek kuşakların ortak kaygılarını içermesi birçok akademik ve uygulamalı araştırmalara konu olması sonucunu doğurmaktadır. Kavramsal tanımı ele alındığında sürdürülebilirlik, kaynakları kullananların bugünden gelecek neslin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için eylem ve faaliyetlerini düzenlemelerini içermektedir. Bu tanıma göre, özellikle işletmelerin çevre içinde insan değerlemesiyle (Akdemir, 2008: 266) eylem planlarını yapmalarını, böylelikle hem sosyal adaleti hem de ekonomik refahı sağlamaları gerektiği ortaya konulmaktadır.

Bu bağlamda, Elkington tarafından 1997 yılında geliştirilen ve Üçlü Sorumluluk olarak adlandırılan (McKenzie, 2004: 6) sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlar günümüzde sürdürülebilirliğin sağlanması için bir arada ele alınmaktadır. Başka bir ifadeyle, tüm sistemler (ülkeler, işletmeler veya bireyler), sürdürülebilirliği sağlamak için bu üç boyutu bir arada değerlendirmek ve karşılıklı ilişkileri analiz etmek zorundadır. Ancak bu analizlerin yapılabilmesi için belli prensipler doğrultusunda oluşturulmuş olan standartlara ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim bu gereksinim sürdürülebilirlik raporlarının oluşmasına neden olmuştur. Genel itibariyle raporlamanın temelinde, paydaşların ve menfaat sahiplerinin işletmeyle ilgili bilgi elde etme ve karar vermelerini sağlamak yatmaktadır (Mısırdalı Yangil, 2015: 363). Sürdürülebilirlik raporları da ekonomik, çevresel ve sosyal göstergeleri içererek işletmelerin sürdürülebilir uygulamalara doğru ilerlemesini sağlamakta (White, 2005: 6), böylelikle paydaşların beklentilerine cevap verebilmeleri ve onların sürdürülebilirlikle ilgili bilgi elde edebilmeleri için gereken zemini hazırlamaktadır. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative- GRI), sürdürülebilirlik raporları arasında en çok kullanılan raporlama sistemi olmakta ve sürdürülebilirlik raporlamasını küresel ölçekte karşılaştırılabilir, güvenilir ve tutarlı hale getirmek için belirlenmiş standartlarda raporlama yapmayı sağlamaktadır (REC Türkiye, 2013). Bu raporlama çerçevesi, raporlama ilkeleri de dahil olmak üzere, kurumların ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını ölçmeleri ve raporlamaları için kullanmaları gereken prensip ve göstergeleri belirlemektedir (GRI, 2015).

Bu araştırmayla Türkiye’de BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ilkelerine uygun olarak sürdürülebilirlik raporlarını hazırlayan işletmelerin misyon ve vizyon bildiremeleri sürdürülebilirlik kapsamında incelenmiştir. Özellikle GRI raporlama dahilinde sürdürülebilirlik çalışmalarını paydaşlarına açık hale getiren işletmelerin, paydaşları ortak noktada birleştirecek olan misyon ve vizyon bildiremelerine bu düşünce sistemini yansıtabilmeleri önemli olmaktadır. Bu araştırmayla da, işletmelerin gerek var oluş nedenleri gerekse gelecek düşüncelerinde sürdürülebilirlik kavramını hangi boyutlarda ele aldıkları ve nasıl bir pozitif etki yaratmayı düşündükleri ortaya konmak istenmektedir.

UYGULAMA

Araştırmanın Amacı, Önemi ve Kısıtları

Vizyon ve misyon bildireleri işletmelerin bugüne ve geleceğe ilişkin düşünce ve eylemleri için bir zemin teşkil etmekte ve çalışanlar için ilham kaynağı olmaktadır. Bu bağlamda geleceğin yaşam koşullarını korumayı içeren sürdürülebilirlik kavramının, işletmelerin eylemleriyle faaliyetlerine yansiyabilmesi ve kültürlerinin bir parçası haline gelebilmesi için işletmelerin yol haritası olan vizyon ve misyon bildirelerinde yer alması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın genel amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren ve BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan Küresel Raporlama Girişimi ilkelerine uygun olarak sürdürülebilirlik raporlarını hazırlayan işletmelerin misyon ve vizyon bildireleri incelenerek, bu işletmelerin sürdürülebilirlik düşüncesini bir değer olarak bildirelerine ne derece yansıttığının belirlenmesidir.

Araştırma Ekim 2016- Kasım2017 BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan ve GRI raporlama çerçevesinde sürdürülebilirlik raporlarını yayınlayan işletmelerin kendi web sitelerinde yayınladıkları misyon ve vizyon bildirelerini kapsamaktadır. Dolayısıyla endekste yer alıp rapor yayınlamayan işletmeler, çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılacak olan veriler tarama modeli kullanılarak elde edilmiştir. BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan işletmeler tespit edilmiş ve bu işletmelerden hangilerinin sürdürülebilirlik raporuna sahip olduğu belirlenmiştir. Sürdürülebilirlik raporuna sahip olan işletmelerin web siteleri taranarak misyon ve vizyon bildireleri saptanmıştır. Buna göre, işletmelerin misyon ve vizyon bildirelerinde yer alan ifadeler, GRI Raporlama çerçevesinde belirlenmiş olan ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik göstergeleri temel alınarak ana temalara ve daha sonra da alt temalara ayrılarak sınıflandırılmıştır. Sınıflandırılan veriler SPSS 17.0 programına aktarılmıştır.

Araştırma verilerinin incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak içerik analizi, çeşitli yazılı dökümanlar, fotoğraflar, videolar ve ses kayıtlarını da içeren ve insanlar arasında gerçekleşen çeşitli iletişim şekillerinde uygulanabilmektedir. Analiz içeriği araştırma soruları ile ilişkilendirilecek

bir veri olarak kodlama için tasarlanmıştır. (Berg, Lune, 2015:380-381). İçerik analizinde kategorilerin belirlenmesinde; var olan bir kategori sistemine dayalı sınıflandırma ya da önceden saptanmamış kategorilere göre; diğer bir ifadeyle sözel veriler ele alındıkça oluşturulan kategorilere göre sınıflandırma yapılabilmektedir (Bilgin, 2006, s. 14).

- Bu araştırmada GRI Raporlama çerçevesinde belirli bir kategoriye göre kodlama yapılmıştır. GRI Raporlamada yer alan kategori ve unsurlar incelenerek, Ekonomik, Çevresel ve Sosyal kategorileri ve bu kategorilerin altında yer alan alt kategoriler ile unsurlar itibariyle temalar oluşturulmuştur. Ekonomik başlığının altında 4 unsur, çevresel başlığının altında 12 unsur yer almaktadır. Sosyal başlığının altında ise işgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş, insan hakları, toplum ve ürün sorumluluğu olmak üzere 4 alt kategori bulunmaktadır. İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş alt kategorisinde 8 unsur; toplum alt kategorisinde 7 unsur; ürün sorumluluğu alt kategorisinde 5 unsur bulunmakta olup tamamı değerlendirilmeye alınmıştır. İnsan hakları alt kategorisinde ise 10 unsur bulunmakta olup, bu unsurlar arasında yer alan güvenlik uygulamaları, yerli halkların hakları, değerlendirme, tedarikçilerin insan hakları bakımından değerlendirilmesi, insan hakları şikâyet mekanizmaları unsurları içerik açısından ayrıntıya yer verdiği için ve veri karışıklığı yaratmamak için araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca karışıklık olmaması açısından insan hakları başlığı altında yer alan yatırım unsurunun, insan haklarını içeren yatırım sözleşmeleri ve bunlara ilişkin verilen eğitimleri kapsadığını da belirtmek uygun olacaktır. Böylece insan hakları alt kategorisinde 5 unsur değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarında da örnekleme yer alan işletmelerin insan hakları ile ilgili misyon veya vizyon bildirgesine rastlanmaması da bu kararı destekler niteliktedir.
- Yukarıdaki açıklamalara göre oluşturulan araştırmanın ana ve alt temaları aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1. Araştırmanın Ana ve Alt Temaları

<p style="text-align: center;"><u>Ekonomik</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik Performans • Piyasa Varlığı • Dolaylı Ekonomik Etkiler • Satın Alma Uygulamaları 	<p style="text-align: center;"><u>Çevresel</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Malzemeler • Enerji • Su • Biyolojik Çeşitlilik • Emisyonlar • Atık Sular ve Atıklar • Ürün ve Hizmetler • Uyum • Nakliye • Genel • Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi • Çevresel Şikayet Mekanizmaları 	<p style="text-align: center;"><u>Sosyal</u></p> <p style="text-align: center;">Alt Kategori: <u>İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yarasır İş</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • İstihdam • İşgücü/Yönetim İlişkileri • İş Sağlığı ve Güvenliği • Eğitim ve Öğretim • Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği • Kadın ve Erkekler için Eşit Ücret • Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi • İşgücü Uygulamaları Şikayet Mekanizmaları
<p style="text-align: center;"><u>Sosyal</u></p> <p style="text-align: center;">Alt Kategori: <u>İnsan Hakları</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yatırım • Ayrımcılığın Önlenmesi • Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı • Çocuk İşçiler • Zorla veya Cebren Çalıştırma 	<p style="text-align: center;"><u>Sosyal</u></p> <p style="text-align: center;">Alt Kategori: <u>Toplum</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yerel Toplumlar • Yolsuzlukla Mücadele • Kamu Politikası • Rekabete Aykırı Davranış • Uyum • Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi • Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikayet Mekanizmaları 	<p style="text-align: center;"><u>Sosyal</u></p> <p style="text-align: center;">Alt Kategori: <u>Ürün Sorumluluğu</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Müşteri Sağlık ve Güvenliği • Ürün ve Hizmet Etiketlemesi • Pazarlama İletişimi • Müşteri Gizliliği • Uyum

Tablo 1`de yer alan kategoriler ve unsurlara göre kodlama yapılırken, araştırmanın güvenilirliği açısından iki farklı araştırmacı bağımsız bir şekilde verileri inceleyerek ayrı ayrı kodlamaya tabi tutmuşlardır. Elde edilen kodlama tabloları tekrar değerlendirilerek nihai kodlama tabloları oluşturulmuştur.

Araştırma Bulguları ve Sonuç

BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde araştırmanın yapıldığı Ekim 2016-Kasım2017 dönemi itibariyle toplam 43 işletme yer almaktadır. Bu işletmelerden toplam 37 işletmenin sürdürülebilirlik raporu bulunmaktadır. Bu işletmelerin kendi web sitelerinden misyon ve vizyon bildiremeleri elde edilmiş ve bu bildiremeler sürdürülebilirlik kapsamında incelemeye tabi tutulmuştur.

Tablo 2: Misyon İfadelerinin Sürdürülebilirlik Boyutları

Boyutlar	Frekans	%
Ekonomik	27	77.1
Sosyal	21	60.1
Çevresel	2	5.7

Tablo 3: Vizyon İfadelerinin Sürdürülebilirlik Boyutları

Boyutlar	Frekans	%
Ekonomik	33	88.6
Sosyal	17	48.6
Çevresel	1	2.9

Tablo 2 ve 3'e göre işletmelerin misyon ve vizyon bildiremelerinin inceleme sonuçları yer almaktadır. Buna göre misyon ve vizyon bildiremelerinde öncelikle sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu yer almaktadır. Diğerleri sırasıyla sosyal ve çevresel boyutlardır.

Tablo 4: Ekonomik Boyut ve Misyon Bildiremeleri

Ekonomik Boyut ve Misyon	Frekans	%
Ekonomik Performans	22	62.9
Piyasa Varlığı	10	28.6
Dolaylı Ekonomik Etkiler	19	54.3
Satın Alma Uygulamaları	0	0

Tablo 5: Ekonomik Boyut ve Vizyon Bildirgeleri

Ekonomik Boyut ve Misyon	Frekans	%
Ekonomik Performans	20	57.1
Piyasa Varlığı	20	57.1
Dolaylı Ekonomik Etkiler	16	45.7
Satın Alma Uygulamaları	0	0

Tablo 4 ve 5'te ekonomik boyutun unsurları yer almaktadır. Tablolara göre misyon bildirgelerinde ekonomik performans öncelikle ele alınırken, vizyon bildirgelerinde ekonomik performans ve piyasa varlığı eşit düzeyde ele alınmıştır.

Tablo 6: Çevresel Boyut ve Misyon Bildirgeleri

Çevresel Boyut ve Misyon	Frekans	%
Malzemeler	0	0
Enerji	0	0
Su	0	0
Biyçeşitlilik	0	0
Emisyonlar	0	0
Atık Sular ve Atıklar	0	0
Ürün ve Hizmetler	1	2.9
Uyum	0	0
Nakliye	0	0
Genel	1	2.9
Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi	0	0
Çevresel Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 7: Çevresel Boyut ve Vizyon Bildirgeleri

Çevresel Boyut ve Vizyon	Frekans	%
Malzemeler	0	0
Enerji	0	0
Su	0	0
Biyçeşitlilik	0	0
Emisyonlar	0	0
Atık Sular ve Atıklar	0	0
Ürün ve Hizmetler	0	0
Uyum	0	0

Nakliye	0	0
Genel	1	2.9
Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi	0	0
Çevresel Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 6 ve 7’de çevresel boyutla misyon ve vizyon bildireleri sıklığı görülmektedir. Tablolara göre misyon bildireleri ürün ve hizmetlerle genel unsurların eşit düzeyde ele alındığı; Vizyon bildirelerinde ise, genel unsurun ele alındığı görülmektedir. Sürdürülebilirlik raporunda çevresel boyutta yer alan genel unsurunda “toplam çevre koruma ve harcama ve yatırımları” yer almaktadır.

Tablo 8: Sosyal Boyut ve Misyon Bildireleri

Sosyal Boyut ve Misyon	Frekans	%
İşgücü Uygulamaları	6	17.1
İnsan Hakları	0	0
Toplum	5	14.3
Ürün Sorumluluğu	15	42.9

Tablo 9: Sosyal Boyut ve Vizyon Bildireleri

Sosyal Boyut ve Vizyon	Frekans	%
İşgücü Uygulamaları	4	11.4
İnsan Hakları	0	0
Toplum	7	20.0
Ürün Sorumluluğu	14	40.0

Tablo 8 ve 9’da görüldüğü gibi sosyal boyut temel dört unsura ayrılmaktadır. Tablolara göre, misyon ve vizyon bildireleri bu unsurlar bakımından ele alındığında ürün sorumluluğuna ilişkin ifadeler öncelikle yer almaktadır.

Tablo 10: Sosyal Boyutta İşgücü Uygulamaları ve Misyon Bildirgeleri

İşgücü Uygulamaları ve Misyon	Frekans	%
İşgücü Yönetim İlişkileri	2	5.7
İş Sağlığı ve Güvenliği	0	0
Eğitim Öğretim	4	11.4
Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	0	0
Eşit Ücret	0	0
Tedarikçinin İşgücü Uygulamalarına Göre Değerlendirilmesi	0	0
İşgücü Uygulamaları Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 11: Sosyal Boyutta İşgücü Uygulamaları ve Vizyon Bildirgeleri

İşgücü Uygulamaları ve Vizyon	Frekans	%
İşgücü Yönetim İlişkileri	3	8.6
İş Sağlığı ve Güvenliği	1	2.9
Eğitim Öğretim	1	2.9
Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	0	0
Eşit Ücret	0	0
Tedarikçinin İşgücü Uygulamalarına Göre Değerlendirilmesi	0	0
İşgücü Uygulamaları Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 10'a göre, misyon bildirgelerinde işgücü uygulamalarında eğitim öğretim önceliklidir. Tablo 11'e göre ise, işgücü yönetim ilişkileri diğerlerine göre vizyon bildirgelerinde daha sık yer almaktadır.

Tablo 12: Sosyal Boyutta İnsan Hakları ve Misyon Bildirgeleri

İnsan Hakları ve Misyon	Frekans	%
Yatırım	0	0
Ayrımcılığın Önlenmesi	0	0
Örgütlenme ve Toplu Sözleşme	0	0
Çocuk İşçiler	0	0
Zorla Çalışma	0	0

Tablo 13: Sosyal Boyutta İnsan Hakları ve Vizyon Bildirgeleri

İnsan Hakları ve Vizyon	Frekans	%
Yatırım	0	0
Ayrımcılığın Önlenmesi	0	0
Örgütlenme ve Toplu Sözleşme	0	0
Çocuk İşçiler	0	0
Zorla Çalışma	0	0

Tablo 12 ve 13'e göre, misyon ve vizyon bildirgelerinde insan haklarına ilişkin herhangi bir ifade yer almamaktadır.

Tablo 14: Sosyal Boyutta Toplum ve Misyon Bildirgeleri

Toplum ve Misyon	Frekans	%
Yerel Toplular	5	14.3
Yolsuzlukla Mücadele	0	0
Kamu Politikası	0	0
Rekabete Aykırı Davranış	0	0
Yatırımlara Uyum	0	0
Tedarikçilerin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi	0	0
Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 15: Sosyal Boyutta Toplum ve Vizyon Bildirgeleri

Toplum ve Vizyon	Frekans	%
Yerel Toplular	5	14.3
Yolsuzlukla Mücadele	0	0
Kamu Politikası	0	0
Rekabete Aykırı Davranış	0	0
Yatırımlara Uyum	0	0
Tedarikçilerin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi	0	0
Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikayet Mekanizmaları	0	0

Tablo 14'e ve Tablo 15'e göre, misyon ve vizyon bildirgelerinde sadece yerel toplumlara ilişkin ifadeler yer verilmektedir.

Tablo 16: Sosyal Boyutta Ürün Sorumluluğu ve Misyon Bildirgeleri

Ürün Sorumluluğu ve Misyon	Frekans	%
Müşteri Sağlığı ve Güvenliği	0	0
Ürün ve Hizmet Etiketlemesi	9	25.7
Pazarlama İletişimi	9	25.7
Müşteri Gizliliği	0	0
Uyum	0	0

Tablo 17: Sosyal Boyutta Ürün Sorumluluğu ve Vizyon Bildirgeleri

Ürün Sorumluluğu ve Vizyon	Frekans	%
Müşteri Sağlığı ve Güvenliği	1	2.9
Ürün ve Hizmet Etiketlemesi	5	14.3
Pazarlama İletişimi	12	34.3
Müşteri Gizliliği	0	0
Uyum	0	0

Tablo 16'da misyon bildirgeleri ürün sorumluluğu unsuru açısından ele alınmıştır. Buna göre, ürün ve hizmet etiketlemesi ile pazarlama iletişimi alt unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Tablo 17'de ürün sorumluluğu ve vizyon bildirgeleri ele alınmıştır. Buna göre, pazarlama iletişimi öncelikli yer almaktadır.

Tablo 18: Sürdürülebilirlik Kavramı ile Misyon ve Vizyon Bildirgeleri

Sürdürülebilirlik ve Misyon	Frekans	%
Sürdürülebilirlik	4	11.4
Sürdürülebilirlik ve Vizyon	Frekans	%
Sürdürülebilirlik	7	20.0

Tablo 18'de Sürdürülebilirlik kavramını misyon ve vizyon bildirgelerinde kavramsal olarak ele alan işletmelerin frekans ve yüzdeleri yer almaktadır. Tabloya göre, misyon bildirgelerinin 4 tanesinde ve vizyon bildirgelerinin 7 tanesinde sürdürülebilirlik kavramı yer almaktadır.

Sonuç

Stratejik yönetim düşüncesiyle birlikte işletme alan yazınına giren misyon ve vizyon, işletmelerin bugünle yarın arasında yaşam düşüncesini ilişkilendiren kavramlardır. En kısa tanımlarıyla, var olma nedeni ve gelecekteki resmi olarak ifade edilen kavramlar, işletmelerin kendi yollarını çizirken onlara güç vermekte ve paydaşlarıyla birlik olmalarını sağlamaktadırlar. Bu bağlamda, işletmeler kendi değerlerini, önceliklerini ve hedeflerini paydaşlarına iletme için misyon ve vizyon kavramlarını kullanmaktadırlar. Günümüzde işletmeler açısından öncelikli olmaya başlayan sürdürülebilirlik de, işletmelerin paydaşlarına ulaşturmaları gereken bir değer, öncelik veya hedef olarak ele alınabilir. Nitekim 21. Yüzyıl itibarıyla sürdürülebilirlik en çok konuşulan ve tartışılan kavram olmaya başlamıştır. Dolayısıyla işletmelerin de buna duyarsız kalması veya yok sayması mümkün olmamaktadır.

Sürdürülebilirlik denildiğinde öncelikli olarak çevreye zarar vermeme, çevreyi koruma ve atık yönetimi gibi konular akla gelmektedir. Ancak günümüzde işletmeler açısından sürdürülebilirlik olgusu çevre bağlamından daha geniş kapsamlı ele alınmakta ve sadece işletmenin çevreyi koruması ve atık yönetimi değil, tüm tedarik zinciri boyunca süreci yönetmesi, insan kaynaklarından üst yönetime, tedarikçilerden müşterilere ve hatta toplumsal temelde sürdürülebilirlik kavramını gözetmesi, iş ve işlemlerinin bütününe yayılması anlamına gelmektedir. Bu açıdan da sürdürülebilirlik hem mevzuat gereği hem de paydaşlara yapılan çalışmalarla ilgili şeffaf bir şekilde bilgi verilmesi için belli standartlara bağlanmış ve böylece meşru hale getirilmiştir.

Bu sürece tarihsel açıdan bakıldığında, sürdürülebilirlik alanında 90'lı yıllardan itibaren işletmeleri de kapsayacak şekilde kararların alındığı ve 2000'li yıllarda işletme alanında sürdürülebilirlik çalışmalarına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu kapsamda işletmelerin sürdürülebilirliğe ilişkin yapmış oldukları çalışmalar için standartlar ortaya konulmaya başlanmış ve bu standartlar paydaşlar tarafından da ulaşılabilir kılınmıştır. Bu doğrultuda günümüz işletmeleri sürdürülebilirlik çalışmaları hakkında bilgi vermek, hedefleri doğrultusunda eylemlerini gerçekleştirmek, çalışanlarının moral ve motivasyonunu sağlamak gibi birçok amaçla sürdürülebilirlik raporlarını yayınlamaktadırlar. Küresel Raporlama Girişimi (GRI), sürdürülebilirlik raporlamasını küresel ölçekte karşılaştırılabilir, güvenilir ve tutarlı hale getirmek için belirlenmiş standartlarla raporlama yapmayı sağlamakta (REC

Türkiye, 2013) ve böylelikle raporlama için gereken prensip ve göstergeleri ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan işletmelerin misyon ve vizyon bildirelerine sürdürülebilirlik düşüncesini ne derecede yansıtabildikleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; işletmeler misyon ve vizyon bildirelerinde ekonomik sürdürülebilirlik üzerine odaklanmaktadır. Ekonomik sürdürülebilirlik boyutunda misyon ve vizyon bildirelerinde, ekonomik performans ortak bir payda olarak görülmektedir. Buna göre, işletmeler sürdürülebilirlik kavramını öncelikle ekonomik boyut olarak değerlendirmekte ve yaratmış oldukları ekonomik değere odaklanmaktadır. İşletmelerin misyon ve vizyon bildirelerinde ikinci boyut olarak sosyal sürdürülebilirlik yer almaktadır. Bu boyutta misyon ve vizyon bildirelerinde, ürün sorumluluğu unsuru dikkat çekmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, işgücü uygulamaları, insan hakları, toplum ve ürün sorumluluğu olmak üzere dört alt unsura ayrılmakta iken; bunlardan ürün sorumluluğunun dikkat çekici düzeyde farklı ele alındığı görülmektedir. Bu durum, sosyal sürdürülebilirliğin işletmeler için müşteri öncelikli olarak düşünüldüğünün bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Son boyut olan çevresel sürdürülebilirlikte ise, misyon bildirelerinde ürün ve hizmetlerle genel unsurların eşit düzeyde ele alındığı; vizyon bildirelerinde ise, genel unsurun ele alındığı görülmektedir. Genel unsur, "toplam çevre koruma, harcama ve yatırımları" olarak değerlendirilmekte ve işletmelerin çevresel olarak öncelikle üretim esnasında ortaya çıkan negatif etkileri iyileştirme çalışmalarına yöneldiklerini göstermektedir.

Sonuç olarak günümüz işletmeleri sürdürülebilirlik raporlaması ve endeksi ile birlikte sürdürülebilirlik süreçlerine ağırlık vererek, sistematik bir şekilde çalışmalarının yürütülmesine öncelik vereceklerdir. Bu durumda işletmenin iç işleyişi ile birlikte paydaşları ve çevreyle ilişkileri gözden geçirilerek sürdürülebilirlik olgusu, stratejik açıdan bir bütün olarak iş ve işlemlerine yayılacaktır. Stratejik temelde yer alan misyon ve vizyon bildirelerinde de sadece ekonomik değil, sosyal açıdan da sürdürülebilirlik değerlerine ve hedeflerine yer vermeleri işletmelerin var olma ve topluma katkı sağlama ekseninde amaçlarını destekleyecek ve işletmenin olumlu imajı paydaşlara yansıtılmış olacaktır.

Kaynakça

- Akdemir, A. (2008). *Vizyon Yönetimi*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Bilgin, N. (2006), *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Jacobsen, J. (2011). *Sustainable Business&Industry*, Milwaukee: Quality Press.
- McKenzie, S. (2004). *Social Sustainability: Towards Some Definitions*, South Australia: Hawke Research Institute Working Paper Series, No 27.
- Miller, A.&Dess, G.G. (1996). *Strategic Management*, Second Edition, USA: The McGraw-Hill Companies.
- Ülgen, H.&Mirze, S. K.(2007). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Arıkan Basım Yayın.
- White, G. B. (2005), *How to Report a Company's Sustainability Activities*, *Management Accounting Quarterly*, Vol: 7, No: 1, 36-43.
- GRI(2015).
<https://www.globalreporting.org/languages/Turkish/Pages/default.aspx>
(02.03.2015).
- G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları (4 Temmuz 2014),
<https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G4-Part-One.pdf>
(29.06.2017)
- REC, Türkiye (2013). "Sürdürülebilirlik Raporları",
http://rec.org.tr/dyn_files/42/5874-Annex5-FactSheet-SurdurulebilirlikRaporlamalari.pdf (02.03.2015).
- Mısırdalı Yangil, F. (2015). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik İçerik Analizi: Türkiye'deki En Büyük 100 Sanayi İşletmesi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 236-376.
- İncedayı, D. (2004). Çevresel Duyarlık Bağlamında Davranış Biçimi olarak "Sürdürülebilirlik", *Mimarlık Dergisi*, 318,
<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=30&RecID=732> (29.06.2017)
- Berg B.L., H. Lune. 2015. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Çev. Edt. Hasan Aydın, Eğitim Yayınevi: Konya.